

dalom alapos ismeretére valló terjedelmes tanulmányt, amelyben árnyaltan – és minden vonatkozásában – megvilágította Petőfi életét és művét. A válogatás 1961-ben, 1973-ban és 1978-ban újabb három kiadást ért meg.

Petőfi költészete ezekben az évtizedekben vált igazán a kulturális örökség aktív tényezőjévé. Lukác is, Smrek is a szlovák költészet élvonalbeli személyiségei voltak. Több évtizedes költői múltra tekintettek vissza, verskötetek a szlovák irodalom legjava közé tartoztak. Nagy előnyükre szolgált, hogy tökéletesen értették a magyar nyelvet és behatóan ismerték a magyar költészetet.

Válogatásában Ján Smrek igyekezett teljes képet nyújtani Petőfi költészetéről. A költő utolsó alkotói korszakából itt jelentek meg először az olyan versei, mint *A rab oroszán* (Uvazneny lev), az *Olaszország (Itália)*, az *Akasszátok fel a királyokat! (Obeste král'ov)*, a *Feltámadott a tenger* (More sa zdvihlo), az *Itt a nyilam! mibe lőjjem?* (Tu moj síp! do coho strelit'?), *A mágnásokhoz* (Magnátom), az *Európa csendes, újra csendes* (Európa je tichá znova) stb.

Petőfi életműve csak ekkor tárulkozott ki valamennyi eszmei és művészi vonatkozásában, és vált közkinccsé szlovák nyelven.

Nyitott kérdés Petőfi további szlovák recepciója. Másfél évtizede nem jelent meg újabb kötete. Lukác és Smrek fordításainak fénye is megfakult valamelyest az irodalmi nyelv és költői stílus fejlődése következtében. Átalakulóban van az olvasók ízlése és művészi igénye. Petőfi művei azonban az elmúlt másfél évszázad alatt olyan időtállóak bizonyultak, hogy remélni lehet: mint bűvópatak ismét felbukkannak, s újabb fordítások révén újból a szlovák irodalmi tudat aktív tényezőjévé válnak.

JEGYZET

- (1) *Csukás István: Petőfi a szlovákoknál.* Madách Könyvkiadó, Bratislava, 1979, 106. p.
- (2) *Korespodencia P.O. Hviezdoslava* (Hviezdoslav levelezése). Bratislava, 1962, 183. p.
- (3) *Petőfi, Alexander: Apostol.* Bratislava, 1951, 142. p.

KAROL TOMIŠ

Limba romani – Cigány nyelvkönyv

Speciális kollégiumi alaptankönyv a cigány nyelvet és kultúrát tanuló tanárjelölteknek

Romániában Bacauban és Temesváron folyik felsőoktatási cigány nyelvoktatás. Olyan fiatalok foglalkoznak ott ezzel a témával, akiket – kutatónak vagy tanárnak készülve – már egyetemista korukban foglalkoztat a kisebbségi nyelv és iskoláztatás, illetve az interkulturális kommunikáció problémaköre. A felsőoktatás jelöltjei e könyvre épülő romano-cigány nyelvi kurzusokon vehetnek részt. Megtanulhatják azoknak a tanulóknak a nyelvét, akik sokszor úgy kerülnek iskolába, hogy addig csupán anyanyelvükön beszéltek és csak családjuk szokásaival ismerkedtek meg.

Mindez nem kis feladatot ró az iskolára, s elsősorban a tanár felelőssége nagy: sokszor ő a legelső aktív szereplő, aki a gyermek szocializálása irányába hat. A cigány nyelvet beszélő kisiskolások tanulási zavarainak egy része a nyelvi-kommunikációs disszharmonióból, az intézmény által gerjesztett nyelvi sokkhatásból fakad. Ezen segíthet az a nevelő, aki ismeri növendékeinek nyelvét, s rögtön az első, még bizonytalan lépéseknél megnyugtathatja őket.

Romániában 1991-ben jelent meg először a cigány, mint idegen nyelvkönyv. A könyvet elismerte az 1990. évi Varsói Cigány Világkongresszus is (Romano Kongreso and-i Var-sava (8-12 Startonaj, 1990).

A szerző a cigány nyelv és kultúra jeles szakértője, s tárgyával az államigazgatástól az egyetemi oktatásig foglalkozik vele. A szóban forgó könyvén kívül az általa készített cigány-román, román-cigány szótár is gazdagítja e téma szakirodalmát, segíti a tudományos fejlődést.

A *Limba Romani* kiadvány egyetemistáknak, azaz fiatal felnőtteknek készült. Olyanoknak, akik már bizonyos elemi nyelvtanulási ismeretekkel és készségekkel rendelkeznek, s maguk is aktívan részt vesznek a nyelvtanulási folyamatban: tanulnak, hogy taníthassanak. A tankönyv román nyelvű instrukciókat, fordítási gyakorlatokat, szövedeteket tartalmaz. Ezek egy része – jellegüknél fogva – könnyen áttehető bármely másik nyelvre, így adaptálni lehetne magyarra is. A nyelvtani gyakorlófeladatok a tanuló anyanyelvétől függetlenül jól hasznosíthatók, a nyelvi táblázatok áttekinthetők és világosak.

A könyv 21 leckéből áll, amelyek közül az első a cigány nyelv ábécéjét, a huszadik a nyelvtanát foglalja össze. A huszonegyedik fejezet a tudományos, a publicisztikai és az irodalmi cigány nyelvről ad képet. A többi fejezet egyre nehezebbé váló szövegeken, párbeszédiken keresztül vezet be a cigány nyelv rejtelmeibe. A tankönyv a hagyományos módszerű idegennyelv-tanulás ütemét és felépítését követi: minden lecke öt egységből áll. A tizenhetedik lecke a tanultak összefoglalására szolgál. A fekete-fehér illusztrációk a cigány életformára, öltözködésre szölgáltatnak mintákat.

A nyelvkönyv belső szerkezete a következő főbb elrendezési elvet követi:

1. lexikai előkészítés,
2. nyelvtani előkészítés,
3. olvasmányok, a téma kifejtése (a könyv eljén ezek még rövidek, 5-7 sorosak, majd a könyv végén 30-35 sorosakká bővülnek);
4. megértést ellenőrző kérdéssor, a szókészlet begyakoroltatása, fordítás, a nyelvtani jelenségek feldolgozása, kiegészítő feladatok;
5. cigány-román kisszótár.

A tankönyv legalapvetőbb témakörei: az ember, a testrészek, a család, az iskola, a környezet, a vallás, a munka, a természet, az öltözködés, a falu, az idő és az időjárás, a napirend, a szórakozás, a cigányok nemzetközi szervezetei, ezek hazai és külföldi rendezvényei, a Cigány Világkonresszus. A könyvet mesék, cigány énekek, keresztretjvény és újságcikkek színesítik.

A nyelvkönyv a nyelvtani-fordító módszert kedveli. A nyelvtanulás részképességei közül inkább a szövegképzés és -értés, valamint a szókincs fejlesztésére van lehetőség. A szövegértés és a kommunikáció fejlesztése is szerepel ugyan a könyvben de az előbbinél kisebb hangsúlyt kap. A tankönyv kiejtési gyakorlatai eleve tanári közreműködést feltételeznek, mivel hangkazetta nem készült hozzá. Noha ebben a kiadványban az íráskészség és szövegértés a Magyarországon megszokottnál nagyobb arányban szerepel, feltehetően nem csupán a szerző módszertani felfogására utal. Meggyőződésem, hogy ez a könyv hiánypótló szerepet is elláthat: a cigány nyelv romániai oktatásának egyik bázisává válhat. Nemcsak egy jól működő nyelvi kurzus alapkönyve lehet tehát, hanem a cigány nyelv iránt érdeklődő kutatók is haszonnal forgathatják, hiszen szisztematizálja a nyelvet, összehasonlításra, elemzésekre ad alkalmat.

A tankönyv segítségével nemcsak a cigány nyelvet, hanem egy kicsit a cigány kultúrát és szokásokat is meg lehet ismerni. Mi több: szemléletet is alakít és hozzájárul a népek, nemzetiségek közti megértéshez.

A könyvet jó szívvel ajánlom a magyarországi romanológusok és a cigány nyelvoktatás iránt érdeklődők figyelmébe is. [Kontaktus: G.Sarau. Bucuresti, Str.Elena Cuza nr.79. Bl.13. Ap.20. Sec4. Tel: (40)(1) 641-06-16]

Gheorghe Sarau: Limba Romani (tiganeasca). Editura didactica si pedagogica, R.A. - Bucuresti, 1992. ISBN 973-30-2113-X Ára: 750,- lei

VÁMOS ÁGNES